

УДК 373.5.016:796]:37.091.214
doi: 10.15330/fcult.43.37-42

Інна Омеляненко,
Володимир Омеляненко

ПЕРЕДУМОВИ ПОСТУПУ ПРОГРАМОТВОРЕННЯ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Резюме. Мета. Окреслити передумови поступу програмотворення з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти. **Методи дослідження:** аналіз та узагальнення літературних джерел, причинно-наслідковий, герменевтичний. **Результати.** Визначено сутність соціального замовлення на сучасну освіту в українському суспільстві та його детермінанти. Виявлено соціально-економічні підстави, що обумовлюють шлях інтенсифікації програмотворення з фізичної культури. Показано ефективність програмового забезпечення фізичної культури у закладах загальної середньої освіти. Аргументовано необхідність забезпечення парадигмальної єдності і тягlosti загальної середньої та вищої освіти в Україні у програмотворчому процесі. З'ясовано стан імплементації законодавчого гарантування академічної свободи вчителя фізичної культури. **Висновки** У статті обґрунтовано актуальність перманентного розвитку програмотворення з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти з урахуванням динаміки зовнішніх обставин та пошуку ефективніших способів імплементації законодавчих положень, окреслених нормативними документами на їх виконання.

Ключові слова: програмотворення, заклади загальної середньої освіти, фізична культура.

Summary. The aim of this study is to outline the prerequisites for developing programs in physical culture for general secondary education institutions. **Method of research.** The research process employed the following methods: analysis and generalization of literary sources, causal analysis, and hermeneutic interpretation. **Results.** The article substantiates the relevance of permanent development of physical education programs for general secondary education institutions, considering the dynamic external circumstances and the quest for more effective implementation of legislative provisions outlined in regulatory documents. It identifies the essence of the social demand for modern education in Ukrainian society and its determinants, along with socio-economic factors driving the intensification of physical culture programming. Additionally, it demonstrates the effectiveness of physical culture software in general secondary education institutions and argues for the need to ensure paradigmatic unity and continuity between full general secondary and higher education in Ukraine throughout the program-making process. Furthermore, it clarifies the current state of implementing legislative guarantees for the academic freedom of physical education teachers. **Conclusions.** Prerequisites for developing programs in physical education for general secondary education institutions include the social order for modern education in Ukrainian society, legislative guarantees of teacher academic freedom, the need for paradigmatic unity and sustainability in education, socio-economic grounds for program development in physical culture, and the low effectiveness of physical culture software in international educational institutions. The development of the concept of physical culture programming for general secondary education institutions and the outline of conditions for its implementation are identified as promising avenues for further scientific research.

Keywords: programming, institutions of general secondary education, physical culture.

Постановка проблеми. Серед багатьох керунків реформування української шкільної освіти, модернізація програмових основ системи фізичного виховання є важливим складником її проєвропейської трансформації [1]. Зовнішні обставини програмотворчого процесу характеризуються систематичними перемінами, що вимагає адекватного реагування відповідних інституцій і осіб, залучених до програмотворення. До того ж, попри зміни, які вже сьогодні відбуваються у програмотворенні з фізичної культури у рамках реформування загальної середньої освіти, окремі концептуальні положення Нової української школи залишаються не зреалізованими. Це створює «простір» для побудови перспектив поступу програмотворення з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти у спосіб розробки нових концептуальних моделей програмових основ системи фізичного виховання школярів. Удосконалення програмотворчого процесу з фізичної культури вимагає ретельного оцінювання передумов його перспективного розвитку.

Мета дослідження. Окреслити передумови поступу програмотворення з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел, причинно-

наслідковий, герменевтичний.

Результати дослідження та дискусія. UNESCO окреслено загальні передумови планування освітньої політики. До їх переліку віднесено об'єктивну інформацію про стан освіти, контекстуальний аналіз умов і перспектив розвитку країни, оцінювання інтересів усіх зацікавлених сторін та їхньої ролі в освітніх трансформаціях; політичне рішення освітньої політики з огляду на результативність, прийнятність, політичну, часову та фінансову здійсненність; громадську підтримку, національний/регіональний/місцевий контекст, гнучкість модифікації в процесі імплементації; систематичне оцінювання результатів упровадження освітньої політики з огляду на реальність, поліпшення отриманих результатів, прийнятність змін, вартість реалізації освітніх реформ [2]. У контексті передумов реалізації освітньої політики, визначених UNESCO, соціальне замовлення на освіту є *визначальною* детермінантою *програмотворення з фізичної культури*, як галузі загальної середньої освіти. Соціальне замовлення на освіту акумулює загальний зміст прагнень, потреб і запитів різних соціальних верств суспільства [3]. Об'єктивна сторона соціального замовлення на освіту орієнтована на перспективи суспільного розвитку. Українське суспільство поступово, але неухильно рухається у бік розбудови національної держави з європейською перспективою [4]. До того ж, соціальне замовлення на освіту в Україні обумовлене трансформацією світового суспільства від індустріального до технологічного та інформаційного. Суспільні перетворення висувають нові вимоги до учасників ринку праці з актуалізацією симбіозу знання, вмінь та ціннісних орієнтирів, які формують життєві компетентності людини [5]. Відтак Концепцією «Нова українська школа» окреслено «нове соціальне замовлення — компетенція освіти в спосіб реалізації компетентнісного підходу, орієнтація її на «вихід» - результат - у формі розвинутих ключових компетентностей учнів, структури знань, поглядів, ціннісних орієнтирів, їхньої успішної самореалізації в професії та житті, формування особистості, патріота, інноватора, здатного конкурувати на ринку праці, розвивати економіку, навчатися неперервно впродовж життя» [1]. Соціальне замовлення на освіту відображає засади освітньої політики держави, які трансформуються у мету освіти. Вона окреслена Законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» [6]. Так, Законом України «Про освіту» [7] визначено, що метою освіти є «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору». Суголосним цьому припису є мета функціонування системи загальної середньої освіти, маніфестована Законом України «Про повну загальну середню освіту». Отже, соціальне замовлення на освіту, заключне у форму сформульованої мети освіти, визначає вектор інноваційної діяльності у напрямі розвитку програмотворення в освітній галузі «Фізична культура».

Ретроспективний аналіз соціально-економічних перетворень за часи незалежності України та емпірія на цьому фоні програмотворчих процесів з фізичної культури у загальноосвітній школі показали обумовленість програмових основ фізичного виховання школярів економічними та соціальними чинниками [8,9]. Концептуальні підходи до розробки навчальних програм з фізичної культури для школярів загальноосвітніх закладів мають враховувати не лише сучасну соціально-економічну ситуацію в країні, але й з прогнози її розвитку у найближчому майбутньому. Пандемія коронавірусу призвела до безпрецедентних проблем у світовій економіці. Повномасштабне вторгнення російських окупантів ускладнила економічну

ситуацію в Україні [10,11,12,13,14,15]. За таких соціально-економічних обставин в Україні, недавні наміри влади щодо суттєвої фінансової підтримки освіти стають нездійсненними. Тому впровадження у найближчому майбутньому продуктивних заходів збільшення обсягу рухової активності школярів шляхом введення обов'язкових щоденних уроків фізичної культури (особливо у молодшій школі) на кшталт Німеччини, чи то введення обов'язкових секційних занять поряд з уроками фізичної культури, на зразок США, Австрії та інше - є химерним прагненням, оскільки його реалізація потребує значних додаткових капіталовкладень. Відсутність економічних підстав для запровадження щоденних обов'язкових форм фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти спонукає до пошуку інших шляхів збільшення фізичної активності школярів з їх відображенням у програмових основах системи фізичного виховання школярів.

У той же час, помітне підвищення соціальної активності громадян України, розвиток територіальних громад зі збільшенням їхніх повноважень в умовах децентралізації, зміна освітньої ідеології, як результат політичних трансформацій після революції Гідності, послаблення синдрому пострадянської залежності наукової думки українських освітян та фахівців у галузі фізичної культури є соціальною підставою для пошуку резервів імплементації ідей партисипативної демократії в програмотворчих процесах з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти [16]. Таким чином, перманентні економічні проблеми в Україні на тлі бурхливого соціального розвитку створюють передумови для перетворень у освітянських процесах програмотворення, в тому числі з галузі «Фізична культура».

Від перших років незалежності правовими актами України [17] проголошувалися наміри держави ліквідувати (зменшити) адміністративний тиск на творчу ініціативу вчителя фізичної культури, які, втім, залишилися не зреалізованими. Концепцією Нової української школи заявлено про реформування освіти в Україні за формулою, що складається з 9 компонентів, серед яких — «умотивований учитель, який має свободу творчості». Документом пропонується досягати свободи творчості учителя шляхом створення можливостей готувати власні авторські навчальні програми, методи, стратегії, способи і засоби навчання, а держава гарантуватиме йому свободу від втручання у професійну діяльність» [1]. «Міністерство освіти і науки пропонуватиме типові навчальні програми, проте будь-який учитель чи авторська група може доповнювати їх або створювати свої. Учитель тепер обмежений лише Державним стандартом» [1].

Наразі ідея педагогічної вольності вчителя фізичної культури не набула ознак поступу в умовах Нової української школи, а залишилась у стані «тупцювання» від 2009 року. Саме тоді було ухвалено навчальну програму з фізичної культури на основі принципу варіативності [18], якою закладено основу для розвитку концепту педагогічної свободи у програмотворенні з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти. Нині ця ідея потребує еволюційних змін відповідно меседжу чинних концептуальних та законодавчих правових актів та логіці демократичних трансформацій програмотворення на кшталт цивілізованих європейських країн.

Забезпечення парадигмальної єдності і тяглості повної загальної та вищої освіти є способом реалізації принципу її безперервності, маніфестованим Законом України «Про освіту». Приєднання України у 2005 році до Болонського процесу стало важливим поштовхом до реформування вищої освіти. Втім науковці стверджують про повільну і, навіть, «провальну» реалізацію реформаторських ініціатив [19]. Однією з причин цього вбачаємо в об'єктивній неможливості трансформації сформованої загальноосвітньою школою особистості, здатної лише до репродуктивного відтворення, на самостійну та творчу, активну і підприємливу – у закладі вищої освіти. Модусом подолання такої тяглості є оновлення змісту програмових основ в загальній середній освіті та його механізмів в тому числі – з галузі «Фізична культура».

Низька ефективність програмового забезпечення фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах є однією з важливих передумов переосмислення та змін концептуальних підходів до програмотворення. Її об'єктивними показниками є статистичні данні щодо стану здоров'я сучасних школярів, їхнього рівня фізичної підготовленості, залучення учнів до систематичних занять фізичними вправами [20,21].

Висновки. Передумовами поступу програмотворення з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти є: соціальне замовлення на сучасну освіту в українському суспільстві, законодавче гарантування академічної свободи педагога, необхідність забезпечення парадигмальної єдності і тяглості повної загальної та вищої освіти в Україні, соціально-економічні підстави для інтенсифікації програмотворення з фізичної культури, низька ефективність програмового забезпечення фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах.

Перспективними напрямками подальших наукових розвідок вбачаємо розробку концепції програмотворення з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти та окреслення умов її реалізації.

1. Міністерство освіти і науки України. Концепція Нової української школи: рішення Колегії МОН від 27.10.2016 [Internet]. Available from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [cited 2024 Apr 17].
2. Кремень ВГ, редактор. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні. Київ: Педагогічна думка; 2016. 448 р.
3. Онопченко ГВ. Виявлення соціального замовлення на освіту обдарованих через систему конкурсів Інституту обдарованої дитини НАПН України. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2018;(1):79–83.
4. Пирожков СІ, Кресіна ІО, Кудряченко АІ, Шемшученко ЮС, редактори. Євроатлантичний вектор України: національна доповідь. Київ: Національна академія наук України; 2019. 328 р.
5. Інститут освітньої аналітики. Світовий банк презентує звіт «Навички для сучасної України» [Internet]. Available from: <https://www.ipq.org.ua/ua/news/170> [cited 2024 Apr 17].
6. Верховна Рада України. Про повну загальну середню освіту [About complete secondary education]: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> [cited 2024 Apr 17].
7. Верховна Рада України. Про освіту [About education]: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [cited 2024 Apr 17].
8. Омеляненко І. Вплив соціально-економічних факторів на чинне програмове забезпечення фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах. У: Актуальні проблеми фізичної культури і спорту в сучасному суспільстві – 2020. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка; 2020. р. 122–5.
9. Омеляненко І. Соціально-економічні та політичні передумови конструювання першої навчальної програми з фізичної культури в незалежній Україні. Фіз виховання спорт і культ здоров'я у сучасному суспільстві. 2020;(3):10–6. doi:10.29038/2220-7481-2020-03-10-16.
10. Finance.ua. 10 років російсько-української війни в економічному розпізі [Internet]. Available from: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/10-rokiv-rosijsko-ukrainskoi-vijny> [cited 2024 Apr 17].
11. Блінов А. Як рівень інфікування COVID-19 та локдаун впливають на ВВП окремих країн [Internet]. Національний банк України; Available from: <https://expla.bank.gov.ua/expla/news/0174.html> [cited 2024 Apr 17].
12. Винокуров Я. Нова Велика депресія: наслідки коронавірусу для світової та української економіки [Internet]. Hromadske; Available from: <https://hromadske.ua/posts/nova-velika-depresiya-naslidki-koronavirusu-dlya-svitovoyi-ta-ukrayinskoyi-ekonomiki> [cited 2024 Apr 17].
13. Міністерство економіки України. ВВП за підсумком 2022 року впав на 29,2% [Internet]. Available from: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=b30e854d-b47d-4806-82ac-bb6daa87fa51&title=Minekonomiki> [cited 2024 Apr 17].
14. Радчук О. Наслідки карантину: що буде з економікою України після епідемії коронавірусу [Internet]. Слово і діло; 2020 Mar 17. Available from: <https://www.slovoidilo.ua/2020/03/17/kolonka/aleksandr-radchuk/ekonomika/naslidky-karantynu-bude-ekonomikoju-ukrayiny-pislya-epidemiyi-koronavirusu> [cited 2024 Apr 17].
15. Новікова ОФ, Сидорчук ОГ, Панькова ОВ, та ін. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки. Львів: ЛРІДУ НАДУ; 2018. 184 р.
16. Омеляненко І. Культурні передумови програмового забезпечення фізичної культури в школі. У: Фізична культура в школі: стан та перспективи розвитку. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника»; 2020. р. 38–40.

17. Кабінет Міністрів України. Про Державну національну програму «Освіта» (Україна ХХІ століття): Постанова КМУ від 3.11.1993 № 896 [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> [cited 2024 Apr 17].
18. Міністерство освіти і науки України. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Фізична культура. 5–9 класи»: Лист МОН № 1/11-4630 від 01.07.2009. Київ; 2009.
19. Калашнікова С, редактор. Розвиток інституційного потенціалу університетів у контексті глобального лідерства: монографія. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України; 2017. 205 p.
20. Портал міста Львів. Стан здоров'я учнів загальноосвітніх навчальних закладів [Internet]. 2008 Dec 5. Available from: <https://portal.lviv.ua/news/2008/12/05/115311> [cited 2024 Apr 17].
21. Мельник ПС, редактор. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2017 рік. Київ: Медінформ; 2018. 458 p.

References

1. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Kontseptsiiia Novoi ukrainskoi shkoly: rishennia Kolehii MON vid 27.10.2016 [Internet] [The Concept of the New Ukrainian School]. Available from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [cited 2024 Apr 17] (in Ukrainian).
2. Kremen VG, editor. Natsionalna dopovid pro stan i perspektivy rozvytku osvity v Ukraini [National report on the state and prospects for the development of education in Ukraine]. Kyiv: Pedahohichna dumka; 2016. 448 p. (in Ukrainian).
3. Onopchenko HV. Vyiavlennia sotsialnoho zamovlennia na osvitu obdarovanykh cherez systemu konkursiv Instytutu obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy [Identification of social demand for education of gifted students through the system of competitions of institute of gifted child]. Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti. 2018;(1):79–83 (in Ukrainian).
4. Pyrozhkov SI, Kresina IO, Kudriachenko AI, Shemshuchenko YS, editors. Yevroatlantychnyi vektor Ukrainy: natsionalna dopovid [Ukraine's Euro-Atlantic Vector: National Report]. Kyiv: Natsionalna akademiia nauk Ukrainy; 2019. 328 p. (in Ukrainian).
5. Instytut osvitnoi analityky. Svitovyi bank prezentuie zvit "Navychky dlia suchasnoi Ukrainy" [Internet] [The World Bank presents the report "Skills for Modern Ukraine"]. Available from: <https://www.ipq.org.ua/ua/news/170> [cited 2024 Apr 17] (in Ukrainian).
6. Verkhovna Rada Ukrainy. Pro povnu zahalnu seredniu osvitu: Zakon Ukrainy vid 16.01.2020 № 463-IX [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> [cited 2024 Apr 17] (in Ukrainian).
7. Verkhovna Rada Ukrainy. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [cited 2024 Apr 17] (in Ukrainian).
8. Omelianenko I. Vplyv sotsialno-ekonomichnykh faktoriv na chynne prohramove zabezpechennia fizychnoi kultury u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [The influence of socio-economic factors on the current physical education curriculum in general education institutions]. In: Aktualni problemy fizychnoi kultury i sportu v suchasnomu suspilstvi – 2020. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka; 2020. p. 122–5 (in Ukrainian).
9. Omelianenko I. Sotsialno-ekonomichni ta politychni peredumovy konstruuvannia pershoi navchalnoi prohramy z fizychnoi kultury v nezalezhnii Ukraini [Social, Economic, and Political Preconditions of the First Physical Culture Curriculum Construction in Independent Ukraine]. Fizyчне vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi. 2020;(3):10–6. doi:10.29038/2220-7481-2020-03-10-16 (in Ukrainian).
10. Finance.ua. 10 rokiv rosiisko-ukrainskoi viiny v ekonomichnomu rozrizi [Internet] [10 years of the Russian-Ukrainian war in economic terms]. Available from: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/10-rokiv-rosiisko-ukrainskoi-viiny> [cited 2024 Apr 17] (in Ukrainian).
11. Blinov A. Yak riven infekuvannia COVID-19 ta lockdown vplyvaiut na VVP okremykh krain [Internet] [How COVID-19 infection rates and lockdowns affect the GDP of individual countries]. Natsionalnyi bank Ukrainy; Available from: https://expla.bank.gov.ua/expla/news_0174.html [cited 2024 Apr 17] (in Ukrainian).
12. Vynokurov Ya. Nova Velyka depresia: naslidky koronavirusu dlia svitovoi ta ukrainskoi ekonomiky [Internet] [New Great Depression: Consequences of Coronavirus for the World and Ukrainian Economy]. Hromadske; Available from: <https://hromadske.ua/posts/nova-velika-depresiia-naslidki-koronavirusu-dlya-svitovoyi-ta-ukrayinskoyi-ekonomiky> [cited 2024 Apr 17] (in Ukrainian).
13. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. VVP za pidsumkom 2022 roku vpav na 29,2% [Internet]. Available from: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=b30e854d-b47d-4806-82ac-bb6daa87fa51&title=Minekonomiky> [cited 2024 Apr 17] (in Ukrainian).
14. Radchuk O. Naslidky karantynu: shcho bude z ekonomikoiu Ukrainy pislia epidemii koronavirusu [Internet] [Consequences of quarantine: what will happen to the economy of Ukraine after the coronavirus epidemic]. Slovo i dilo; 2020 Mar 17. Available from:

- <https://www.slovoidilo.ua/2020/03/17/kolonka/aleksandr-radchuk/ekonomika/naslidky-karantynu-bude-ekonomikoyu-ukrayiny-pislya-epidemiyi-koronavirusu> [cited 2024 Apr 17] (in Ukrainian).
15. Novikova OF, Sydoruk OH, Pankova OV, et al. Stan ta perspektyvy sotsialnoi bezpeky v Ukraini: ekspertni otsinky [State and prospects of social security in Ukraine: expert assessments]. Lviv: LRIDU NADU; 2018. 184 p. (in Ukrainian).
 16. Omelianenko I. Kulturni peredumovy prohramovoho zabezpechennia fizychnoi kultury v shkoli. In: Fizychna kultura v shkoli: stan ta perspektyvy rozvytku [Cultural prerequisites for the software of physical education at school: state and prospects of development]. Ivano-Frankivsk: DVNZ "Prykarpatskyi nats. un-t im. Vasylia Stefanyka"; 2020. p. 38–40 (in Ukrainian).
 17. Kabinet Ministriv Ukrainy. Pro Derzhavnu natsionalnu prohramu "Osvita" (Ukraina XXI stolittia) [About the State National Program "Education" (Ukraine of the 21st Century)]: Postanova KMU vid 3.11.1993 № 896 [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> [cited 2024 Apr 17] (in Ukrainian).
 18. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Prohrama dla zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv "Fizychna kultura. 5–9 klasy" [Program for general education institutions "Physical Education. Grades 5–9"]: Lyst MON № 1/11-4630 vid 01.07.2009. Kyiv; 2009 (in Ukrainian).
 19. Kalashnikova S, editor. Rozvytok instytutitsiinoho potentsialu universytetiv u konteksti hlobalnoho liderstva: monohrafiia [Developing the institutional capacity of universities in the context of global leadership]. Kyiv: Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy; 2017. 205 p. (in Ukrainian).
 20. Portal mista Lviv. Stan zdorovia uchniv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [Internet] [Lviv City Portal. Health status of students of general educational institutions]. 2008 Dec 5. Available from: <https://portal.lviv.ua/news/2008/12/05/115311> [cited 2024 Apr 17] (in Ukrainian).
 21. Melnyk PS, editor. Shchorichna dopovid pro stan zdorovia naseleennia, sanitano-epidemichnu sytuatsiiu ta rezultaty diialnosti systemy okhorony zdorovia Ukrainy. 2017 rik [Annual report on the state of health of the population, the sanitary and epidemiological situation and the results of the activities of the healthcare system of Ukraine]. Kyiv: Medinform; 2018. 458 p. (in Ukrainian).

Цитування на цю статтю:

Омельяненко Ю, Володимир ОГ. Передумови поступу програмотворення з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти Серія: Фізична культура. 2024 Листопад 11; 43: 37-42.

Відомості про авторів

Омельяненко Інна Олександрівна – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
omelinna23@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1107-7244>

Омельяненко Володимир Григорович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
52omelt@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1722-3812>